

STÄMMNING

Nr4 2020

Ordföranden har ordet

Hej! Det är mörkt nu så här en vecka före vintersolståndet, men det vänder om några dagar, precis som vanligt. Det känns tryggt att kunna luta tillvaron mot något som trots allt verkar vara bestående. Man kan göra sina planer för framtiden. Solen har sin gång!

Hösten blev inte riktigt vad många av oss hoppades på. Vi trodde att pandemin, liksom under hela sommaren, skulle förbli hanterlig i vårt land också när hösten kom. I stället har den legat som ett lock över tillvaron, t.ex. när det gäller att träffas och spela tillsammans. Mot senhösten blev det svårt - inomhus p.g.a. risk för smitta, utomhus p.g.a. kyla.

Från min horisont har fokus nu glädjande nog flyttats från allt som inte går att genomföra på vanligt sätt till att mer handla om vad som trots allt går att genomföra - fast då

på ett anpassat sätt. I STÄMNING finns en del fina exempel på hur vi med ett spelmansperspektiv försökt hantera den uppkomna situationen med digitala hjälpmedel. Resultaten är blandade över hela skalan, från mycket lyckade till utvecklingsbara. Slutsatser dras och verktyg och hanteringen av dessa förbättras hela tiden när det behövs

och om det är möjligt. Som vanligt arbetas det också med både bredd och djup för bevarandet av våra kollektiva minnen knutna till vår musiktradition. En del arbete görs med penna och dator, annat med instrument i hand och annat på ett ännu mer handgripligt sätt. Läs mer i detta nummer av STÄMNING och läs också om hur pandemin påverkar vårt kommande årsmöte och medlemsavgiften för 2021.

Härom dagen fick jag från en spelkamrat överta en samling riktigt gamla STÄMNING. Att titta och läsa i dem manar verkligen till eftertanke. Många personer känner jag igen som en yngre upplaga av sig själva, medan många andra är helt obekanta för mig. Alla vi som är här idag - vi har vår tid nu!

Med önskan om en God Jul och ett ännu bättre spelår / erik z

Styrelse för Örebro Läns Folkmusikförbund

Ordförande: Birgitta Linder & Erik Zaunschirm
birgitalinder@gmail.com; erik.zaunschirm@gmail.com

Kassör: Jan-Anders Andersson, jananderses@telia.com

Sekreterare: Anna Hesselbom
anna.s.hesselbom@gmail.com

Ledamöter:

Ulla Carin Libert, Erika Lindholm, Thomas Lundkvist
Anna Johansson, Åsa Nerelius, Helena Sandell

Revisorer Elisabeth Helldén & Nils-Erik Pettersson

Stämning nr 4 2020

Medlemstidning för Örebro Läns Folkmusikförbund
Årgång 35

Redaktionsgrupp: Birgitta Linder Erik Zaunschirm
Layout: Erik Zaunschirm

Kontakt för god Stämning

Erik Zaunschirm Telefon: 070-674 31 41

E-post: erik.zaunschirm@gmail.com

Medverkande i tidningen ansvarar var för sig för sina artiklar.

Medlemsavgift i ÖLFM år 2021. Se mer i notis på s.3.
Årsavgift för vuxen 130:- och medlem under 20år 40:-
Betala till pg 384874-4 eller bg 364-0968

Framsida

Lena L, Mats Å, Olle L och Thomas E fixar med taket på Rulinastugan. Läs mer på sid 8!

Foto: Pehr Falkenström

Tryck: AB Kontorsrutin, Örebro

Adressändring görs till kassören eller på www.olfm.se

Nästa nummer kommer ut i mars 2021

Äldre utgåvor av Stämning hittar du på www.olfm.se

STÄMNING

Det är dags att uppdatera registret över oss som föredrar att få ÖLFM-tidningen STÄMNING i pappersform. Tiden går och våra vanor och ovanor förändras över tid. Somliga har hittat rutinen att läsa på nätet medan andra saknar sin gamla papperstidning.

På årsmötet 2020 diskuterades STÄMNING på papper eller på nätet. Bra är om man kan nöja sig med en(1) papperstidning per hushåll. Tankar framfördes också om att STÄMNING på papper kan få kosta lite extra och kanske inte självklart ska ingå i medlemsavgiften.

Det finns för närvarande tre sätt att få sin tidning; på hemsidan, i brevlådan eller i handen. Nu i Coronans spår har det blivit svårare att få till distribution från hand till hand och kanske blir det nu mest utskick över nätet under en tid. Oavsett hur distributionen går till är det bra att veta hur många och till vem tidningen ska tryckas.

Du kommer framöver att få frågan om på vilket sätt Du vill få Din STÄMNING.

/ erik z

MEDLEMSAVGIFTEN för 2021

Styrelsen i ÖLFM tog 2020-12-06 beslutet att sänka medlemsavgiften för år 2021. Anledningen är de många arrangemang som blivit inställda p.g.a. pandemin.

Avgiften reduceras för året till 130kr för vuxen och 40kr för barn/ungdom under 20år. Reduceringen är tillfällig och avgifterna kan efter 2021 förmodas återgå till de mer ordinarie 230kr/80kr.

VILL DU VARA MED ?

På ÖLFM-årsmötet 2019 bifölls en motion om samordning av inspelningar och utgivning av lokalt låtmateri- al. Sammanfattningsvis syftar projektet till att gamla och nya idéer och påbörjat arbete med lokalt låtmateri- al kan bli bearbetat, färdigställt och dokumenterat under en gemensam hatt.

ÖLFM kommer att vara engagerad i projektet och enskilda och grupper som bidrar med material kan om de vill adjungeras till projektet. Från flera håll har det redan visats intresse för att vara med. Motionen i sin helhet hittar du på hemsidan.

Anmäl gärna ditt intresse till hemsidan www.olfm.se

folk
MUSIKKOLLO
ONLINE seniorer

Tillsammans skapar vi musik, lär oss låtar och umgås under fyra dagar - helt online.

Var: Online
När: 28-31 januari
Kostnad: Gratis
Anmälan: www.olfm.se
0790147645
Du behöver: en dator eller en surfplatta och Internet.

Ledare: Emelie Sjöström & Erika Lindholm

KALENDER

- Visst spelas och sjungs och dansas det fortfarande men de lite större och öppna evenemangen kommer inte att bli av på ett bra tag. Vi ses, fast kanske inte riktigt på samma plats och på samma sätt som vi brukar och inte riktigt än . . .
- 28-31 januari arrangerar ÖLFM på nätet "Folkmusikkollo Online för seniorer". Se mer info om hela projektet och anmälan m.m. i artikel på sidan 6 och på affischen ovan och på sista sidan.
- I början av mars har ÖLFM årsmöte som vanligt, fast på nätet. Inbjudan och detaljer kommer i början av februari på mail och hemsida.
- STÄMNING nr1/2021 kommer i mars. Håll ut till dess!

En gammal spelmansbok blir modern

”Intonationen” svarade Rune.

Jag förstod inte! Inte mer än att detta nog var nyckeln. Nu gällde det bara att hitta låset!

Rune Larsson var dirigent och konstnärlig ledare för Örebro kammar- och symfoniorkestrar under åren 1956-1969. Jag lärde känna honom för jag lekte med hans barn då vi bodde grannar i Baronbackarna.

Efter en rundresa i Norge i samband med Landskappleiken i Bø 1975 hälsade jag på familjen Larsson utanför Varberg i deras sommarbostad. Jag ”tvingades” ta fram nyckelharpan och spelade några trudelutter, troligen ”Äppelbo” och schottis från Idre. Jag hade ju hållit på med både folkdans och folkmusik några år och funderade på skillnaden mellan klassisk musik och folkmusik. Det var då jag ställde frågan och svaret kom, kort och koncist efter några sekunders eftertanke: ”Intonationen”.

Efter ett inbrott i bostaden 1978 i Stockholm blev jag av med nyckelharpan och har inte spelat på 40 år. Men jag har lyssnat desto mer och funderat på gränserna för dansen och musiken.

Till exempel gjorde John Cage stort intryck på mig: Hans 4’ 33” gick rakt in i mitt hjärta. 4 minuter och 33 sekunders tystnad för det är bara paustecken i noterna. Teoretiserandet av musiken så att notpappret och dess innehåll blir det väsentliga. Precis som konsten finns i betraktarens öga finns musiken i åhörarens öra.

Karl XIV Johan...

...står för en annan infallsvinkel på folkmusiken och folkdansen. 1810, på riksmötet i Örebro, som hölls i Nikolaikyrkan eftersom slottet var för möjligt, valdes Jean Baptiste Bernadotte till svensk kronarvinge. 1818 blev han kung och efter 25 år på tronen hyllades han på Operan med ett National-divertissement 1843. Anders Selinder komponerade ”folkdanser” och Johan Berwald komponerade/arrangerade musiken. Troligen blev det en viss framgång för när Wermlenningarna skapades 1846 fick Anders Selinder förtroendet att koreografera.

Dessa danser ingick sedan i den repertoar Sveriges första folkdanslag, Philochoros i Uppsala, tillägnade sig på 1880-talet. De kom sedan att utgöra grunden i den folkdansrörelse som växte fram i folkrörelsestarka Sverige under 1900-talet. Fortfarande idag verkar de danserna utgöra en betydande del av repertoaren men också synen på vår folkliga kultur.

Så det är en småborglig kultur som har ”bevarat” vår allmogekultur och därmed har den fått en prägel som en allmoge nog inte skulle känna igen. Har inte hela vår syn på den folkliga kulturen fått en stark påverkan av de småborgerligas och herrskapens manér och traditioner? Den Gröna vågen på 1970-talet försökte ställa saker och ting till rätta men fortfarande har Selinders kreationer ett starkt grepp om föreställningarna och organisationerna och rörelserna verkar ibland vara viktigare än de kulturella uttrycken, glädjen och skapandet i en folklig anda.

Det har fått mig att känna att dans- och musikformer innan Karl XIV Johans tidevarv har mer att ge mig och stimulerar mig till större efterforskningar än vad någonsin folkdansrörelsen kunna göra.

Då jag gör detta upptäcker jag att många andra också har fastnat för det äldre materialet, naturligtvis på andra bevekelsegrunder men det är definitivt en gemenskap i sökandet och tolkandet.

Polskans historia

2017 fick jag nöjet att delta på ett seminarium i Växjö angående äldre spelmansböcker i Norden. Där var presentationer av nordiska forskare som Ånon Egeland och Eva Hov samt många från Sverige, t.ex. Sven Ahlbäck, Märta Ramsten och Christina From, bara för att nämna några. Det som ändå gjorde störst intryck på mig var Magnus Gustafssons exposé över hans digra doktorsavhandling *Polskans historia*.

I översikten av olika äldre spelmanböcker nämnde Magnus Gustafsson spelmansboken MA 1 från år 1731 från Närke. Förkortningen skall troligen läsas Musikarkivet nr. 1, alltså den första volymen som registrerades. Troligen är ”Musikarkivet” Folkmusikkommissionens arkiv och det skapades 1908 för att verka för insamling och utgivning av Svenska låtar.

Spelmansboken MA 1 hade överlämnats till Olof Andersson av närkesspelmannen Karl Viktor Rulin från Folketorp i Lerbäck. Men när Magnus berättade att upphovsmannen till MA 1 hette Pehr Andersson hoppade jag till. Jag håller nämligen på med släktforskning och i mitt arkiv bland mina anor har jag en Pehr Andersson! Det enda man visste om Pehr Andersson var att han var från Måstorp, men av dessa torp finns det en uppsjö bara i Närke. Väl hemkommen kunde jag kontrollera bland mina uppgifter att min Pehr Andersson var från Ödeby och levde 100 år senare.

Men nu var intresset väckt! Jag började leta efter Måstorp, men gick bet. Jag visste sedan tidigare att det inte skulle vara lönt att söka på "Pehr Andersson" det finns en uppsjö av Andersöner också i Sverige.

Men så en dag, det var kulturnatt i Nora och jag och Lena tillsammans med Ulf Karlsson var inbjudna att i biblioteket framföra lite dans och musik. Där fanns också Nora släktforskare som presenterade sin verksamhet vid ett bord. Jag började samspråka och ställde frågan: Finns det några Måstorp i Noratrakten. De blev intresserade och jag var tvungen att berätta om Pehr Andersson men det kunde inte hjälpa mig mer än att de skulle framföra frågan till den mest erfarna släktforskaren i Noratrakten, Mona Hallin. Det dröjde inte många dagar innan Mona Hallin hörde av sig och meddelade:

"Jag har hittat honom!" Han kommer liksom Karl Viktor Rulin från Folketorp! I Folketorp har det funnits ett "Måstorp" och Mona Hallin kunde också tolka text i spelmansboken till "Folketorp".

Svenskt visarkiv

Spelmansboken MA 1 har kopierats, digitaliserats och presenterats av dåvarande SMUS men finns nu på Svenskt visarkivs hemsida. Jag finner det svårt att söka på deras hemsida och jag upplever den som långsam, dessutom finns det knapert med kontextuellt material.

Jag hade lyckats samla på mig uppgifter om MA 1, om Pehr Andersson och den Rulinska spelmannssläkten och kanske det fanns fler som var intresserade. Så jag kontaktade Dan Lundberg på Visarkivet som tyckte att det var ok att jag använde deras digitaliserade spelmansbok och så gjorde jag ett utkast till en presentation som nu funnits för påseende under min web-portal ett halvår. Nu en månad före julen 2020 har precis arbetet med den slutgiltiga versionen påbörjats. Olof Ericsson hade redan tidigare intresserat sig för MA 1 eller Närke-samlingen som den ibland kallas. Vi kommer att samarbeta om att göra materialet lättillgänglig, läsbart (vissa delar av ori-

ginalboken är mycket svårtydbara) och njutningsfullt lyssningsbart. Även andra spelmän inbjuds till att medverka med sina tolkningar av musiken.

Låset

Spelmansboken, den kallas så fastän begreppet "spelman" säkert inte användes 1731, innehåller ett stort antal "Pollonesser", menuetter samt några kontradanser. Många har ju ansett att menuetter och kontradanser nog hör hemma i en annan social klass än vad vi vanligtvis brukar associera folkmusik med, kan Pehr Andersson ha varit en musiker som spelade på kalas på Skyllbergs herrgård? MA 1 innehåller låtar och arrangemang som mycket väl passar i en "finare" miljö än vanliga bondstugor eller midsommarfiranden. Samtidigt har många av låtarna kommit att tillhöra en standardrepertoar i spelmannsmiljöer. Här i boken finns alltså musik för både "hög och låg", folklig- och herrskapsmusik så hur skall den spelas, hur skall den tolkas, hur skall den klinga, hur skall intonationen ske?

Intonationen

"Att precisera en tonhöjd, ett intervall eller att optimera en klang" läser jag på Wikipedia. Är MA 1 ett "blandmaterial" som förenar det konstmusikaliska med det folkmusikaliska? Skall låtarna spelas olika i olika miljöer, för bönder på bönders vis och på latin för de lärde? Det överlämnar jag till någon annan att besvara. Själv konstaterar jag att jag har mina fötter och rötter i myllan. Genom min släktforskning har jag funnit att alla, utom ett undantag, varit drängar och pigor, enkla torpare och enkla hantverkare och med dem känner jag en stor sympati. Jag behöver en ny nyckel för att förstå varför jag har sådan sympati för de enkla och fattiga, de som var tvungna att skapa egna redskap egna villkor, inte hade pengar för att bara gå och köpa nytt när något gick sönder eller behövdes. Folkmusiken och folkdansen är för mig folkets dans och folkets musik där jag hittar den största tillfredsställelsen i insikten att då vi alla är olika så blir de kulturella uttrycken och skapandet olika, att vi tillåts och till och med uppmuntras till egna tolkningar och egna skapelser. Det är min största behållning av den folkliga kulturen.

Hemsidan om MA 1 finns på

<http://www.arkur.se/Ma1/index.html>

Text: Mats Åkerberg, december 2020

Folkmusikkollo Online för Seniorer !

28-31 januari 2021

folk
MUSIKKOLLO
seniorer
ONLINE

Tillsammans skapar vi musik, lär oss låtar och umgås under fyra dagar - helt online.

Var: Online
När: 28-31 januari
Kostnad: Gratis
Anmälan: www.olfm.se
0790147645
Du behöver: en dator eller en surfplatta och internet.

Ledare: Emelie Sjöström & Erika Lindholm

Under fyra intensiva dagar i slutet av januari 2021 erbjuds seniorer (60+) i Örebro län att delta i ett Folkmusikkollo, - helt online!

Vi skriver låtar, kanske blir det en ny schottis? Vi bjuder in en av våra kära folkmusiker i landet och lär oss en spelmanslåt eller två samt umgås tillsammans under ledning av frilansmusikerna Erika Lindholm (saxofon, klarinett, flöjt) och Emelie Sjöström (slagverk, sång). Det enda du behöver är en dator/surfplatta eller en smartphone samt tillgång till internet. Inga förkunskaper behövs.

Ansökan och information hittas på www.olfm.se Örebro Läns Folkmusikförbund.

Men hur kom denna idén upp egentligen?

Efter att Erika och Emelie jobbat med ungdomar hela sommaren och hösten så kom frågan upp om de inte kunde göra ett musikkollo online för seniorer också? Varför inte, tänkte de och idag är de i full fart med att genomföra Folkmusikkollo Online för Seniorer. De vill göra musikskapande tillsammans med andra tillgängligt för dem som inte har möjlighet att delta i platsberoende musikaktiviteter under rådande pandemi.

När: 28-31 januari 2021

Var: Online

Kostnad: Gratis

Höstens Musikkollo Online

Under höstlovet 2020 genomfördes Musikkollo Online för första gången för ungdomar i Örebro län i samarbete med ÖLFM

i syfte att göra musikskapande tillsammans med andra ungdomar möjligt för alla under rådande pandemi.

Vi var totalt 2 ledare och 6 deltagare som skapade musik och umgicks på videosamtal under 4 dagar. Tillsammans skapade vi en härlig kollo-känsla, häftig musik och utvecklade fina vänskapsband. Kollot blev myck-

et uppskattat av både deltagare och föräldrar som alla deltog i vår avslutande livestream.

En fin respons som vi ledare tar med oss är hur flertalet deltagare uttryckte positiv förvåning och glädje när de insåg hur lätt det faktiskt kan vara att skapa egen musik.

Vår svåraste uppgift under projektets gång var att nå ut till målgruppen på ett bra sätt för att få in ansökningar. Vi har redan nu börjat planera för flera digitala musikkollon eftersom vi ser att behovet fortfarande finns i och med fortsatt rådande pandemi. Under januari, februari 2021 planerar vi genomföra Folkmusikkollo Online för Seniorer samt Musikkollo Online för

Kvinnor och Transpersoner. Vi fortsätter även vårt samarbete med Kulturskolasamverkan i Örebro län och planerar inför en utökning av kollo till nästa höstlov 2021 med ett maxdeltagarantal på 40 ungdomar och en grupp extra pedagoger från kulturskola och fritidsgårdar som går in och stöttar som extra resurspedagoger under kollo.

Citat från deltagare under kollo:

"Jag ska säga till hela min klass att gå på det här kollo nästa gång!"

"Det bästa med kollo var att lära sig göra musik, att få nya vänner och att skapa musik i Soundtrap".

Text & bilder: Erika Lindholm
www.erikamusik.se

Låtar i Örebro Län

Visst känner man igen bilden här till höger! ÖLFM-styrelsen träffades en dag i november - på Zoom förstås. Det är alltför mycket som inte är genomförbart i dessa tider men vi skulle under dagen försöka ha fokus på vad vi faktiskt KAN göra, trots att pandemin hänger över oss. Enl. våra stadgar § 1 ska vi "uppmuntra medlemmarna att komponera musik i folklig stil". Med låthäftet "Låtar i Örebro län i början av 2000-talet" som inspiration och förebild bestämde vi oss för att göra ett liknande häfte om ca 50 sidor med låtar som våra medlemmar har komponerat. Det kan bli drygt 20st kompositörer med 2st låtar vardera. Behovet och intresset får i slutänden avgöra utgåvans omfång. Upplagan kan bli

100-200 exemplar och häftet kommer att vara till salu så att produktionen på så sätt så småningom kan bli självfinansierad. Noterna ska kompletteras med någon form av klingande dokument också, så att det

går att tillgodogöra sig materialet hyfsat bra på gehör, om man föredrar det.

Många moment ska betas av innan ett färdigt häfte ligger på bordet och det kommer att ta sin tid. Låtar ska komponeras, noter ska noteras, bilder ska skapas och hela rasket ska layouts! Kanske kan vi sikta på att det är klart till julen 2021, om ett år! Sen kan det få inspirera till t.ex. uppspel solo eller i ensemble och kanske någon typ intresseväckande tävling. I STÄMNING och i våra kanaler på nätet är det redan nu dags att presentera projektet.

Vill du vara med? Hör av dig till någon i styrelsen. Dela nyheten!

Text: Erik Z Bilden av Olof Hållqvist

Foto: Lena Linder

Takreningen är klar på "Rulinastugan"!

Ett Stort Tack till alla som bidragit till att detta kulturprojekt kunde bli av.

Taket som läckt i flera år är nu äntligen bytt och Karl Viktor Rulins boning i Folketorp kan stå kvar i många år till.

Ett gäng spelmän o dansare var med och plockade ner det gamla teglet och sorterade bort dåliga pannor och rensade dem bra från mossor. Ett annat gäng hämtade ersättningspannor och ett tredje gäng lade pannorna på plats igen. Folketorpsbon Ingmar Knutsson är byggmästaren som mycket kvalitetsmässigt ansvarat och gjort arbetet med läkning,nockbräddor, fotbräddor, vindskivor mm.

Foto: Åsa Borehed

Ägaren Håkan Vidfelt har visat stor välvilja så att renoveringen kunde bli av. Har bidragit med pengar och dessutom avtalat med folkmusikförbundet så att dess medlemmar kan besöka huset och ordna spelträffar. I och med det har även Ölfm kunnat bidra med pengar.

För att det "lilla byggnadsvårdsbidraget" från Länsstyrelsen skulle kunna betalas ut, ingick ett besök av en antikvarie från Länsmuseet. Hon gjorde stora ögon när hon såg att några av fönstrens vinkel- o gångjärnsbeslag var av en modell från början på 1700-talet! Vill vi åtgärda det invändiga förfallet - halvt raserad murstock med bakugn, rötskador - har hon uppmanat oss att ansöka om mer pengar från Länsstyrelsen.

Till våren hoppas jag det kan göras en "städning" i stugan, så att det till sommaren kan ordnas en spelträff där.

Text: Pehr Falkenström, som önskar en God Jul

Paus i arbetet. Foto: Olle Linder

Ett sätt att träffas

Vi i ÖLFM hade turen att klara av vårt årsmöte i början av mars - strax innan pandemin började påverka oss alla på ett mera påtagligt sätt. Det blev ett möte som avslutades med gemenskap i mat, musik och dans. En sån fest det blev! ÖLFMs styrelse träffas sedan dess digitalt på sina möten. Kanske blir det då lite mer disciplinerat och lite tystare än vanligt och visst funkade det som en ok miljö för att lyssna, prata och fatta beslut.

I slutet av november var tanken att vi skulle ha ett halvdagsmöte IRL med fokus på mer långsiktiga frågor. Omständigheterna gjorde att det i stället blev ett tvåtimmars digitalt möte om vad vi kan och vill genomföra i

Coronatider. Mycket blev sagt och genomförandet av projekten Folkmusikskollo Online och ett nytt Låthäfte samt ändrad medlemsavgift 2021 klubbades sedan igenom två veckor senare på ett ordinarie styrelsemöte.

Örebro Spelmanslag repade i slutet av oktober

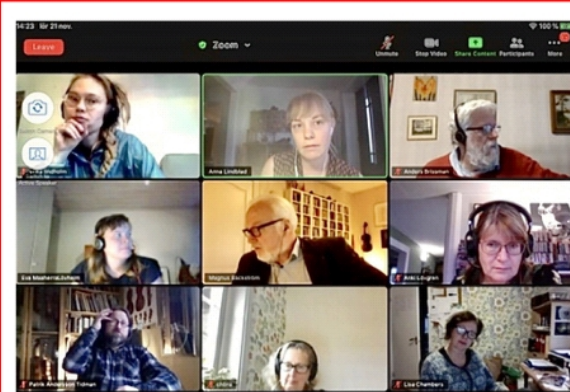
På vårt första försök att träffas via ZOOM istället för att träffas fysiskt blev vi 9st och vi spelade i ungefär en timme, alltså lite längre än vi tänkt oss från början.

Vi försökte först med att vi alla var inkopplade med mikrofonljud på samma gång och det blev minst sagt enormt rörigt. "Musiken" som hördes blev väldigt otight och det var inte ens alldeles uppenbart att vi spelade samma på låt! Det som fungerade bäst var när bara en i taget av oss, spelledaren, var inkopplad med mick. Alla andra deltagare kunde höra och spela till ljudet bäst man kunde och ville hemma på kammaren.

Det blev förstås inte riktigt som när vi spelar tillsammans i samma rum men ändå var det ett sätt att mötas i musik. Låtarna blev genomspelade och tränade på och att samtala fungerade bra, när man pratade en i taget. Sist men inte minst var det väldigt kul att träffas igen.

Försöket blev ändå så pass lyckat att vi bestämde oss för att prova några gånger till. Kanske kommer vi framöver att hitta en digital plattform som är lämpligare för musikaliskt samspel. När restriktioner om max 8 personer väl släpper kan en extra stor träningslokal bli en alternativ lösning.

Den senaste livespelningen inomhus med publik var på ÖLFMs årsmöte i mars, i sista stund kan man väl säga.

Sveriges Spelmäns Riksförbund (SSR) är paraplyorganisationen för ÖLFM och de andra folkmusik- och spelmannsförbunden i Sverige. Den planerade halvårsträffen blev digital och 15-20 personer deltog under en lördag kl.10-15 med schemalagd tid för lunch. Det är svårt att hålla fullt fokus på samtalet under en hel dag, men en halv dag var ändå hanterlig. På dagordningen fanns tid för engagerade samtal om hur en intressant och relevant verksamhet skapas, om ungdomsverksamhet, finansiering och pandemianpassning m.m.

Text & skärmdumpar: Erik Z

Johan Andersson, Snavlunda.

att "dricka brunn" vid de för tillfället lövklädda källorna, där man sedan stannade för att tråda dansen.

Per Persson eller, som han kallades, Spel-Petter var född i Asker 1799. Han var ofta anlitad att utföra musiken vid bröllop i sin hemsocken. Vid kyrkbröllop red han i täten och spelade sina marscher för brudparet med följe. Ibland kunde det hända, att Spel-Petter — yr av musiken och stämningen — tog sig upp på kyrktaket, där han gick fram och tillbaka utförande sin musik.

Han blev även ibland anlitad vid bröllop i angränsande socknar, och på grund av den tidens dåliga kommunikationer måste han då färdas med häst. När han vid 2—3-tiden på nätterna åkte hem, kunde det hända, att vargarna ville göra honom sällskap. Spel-Petter vred sig ängsligt och oroligt i släden. Då kom plötsligt en idé. Han skulle spela för vargarna. Och till sin glädje fann han, att den musik som människorna älskade voro vargarna rädda för, och på så sätt klarade han sig undan de blodtörstiga bestarna.

Av övriga spelmän kunna nämnas Johan Andersson och Per Nobis, båda från Ekeby (den sistnämnde kunde enligt egen utsago

spela elva och en halv vals), Per Fredrik Hellberg, Mosås, Per Erik Olsson, Hidinge, Erik Sellin, Tysslinge, samt de välkända spelmännen Johan Andersson, Snavlunda, och Carl Viktor Rulin, Lerbäck. Om de två sistnämnda skriver amanuens Olof Andersson vid Musikhistoriska museet följande:

"Vid den första riksspelmansstämman i Stockholm 1910 kunde man lägga märke till en gammal, rörlig och fryntlig gubbe, som trots sin ålder på ett utmärkt sätt representerade sitt landskap, Närke, och med sina låtar väckte anklag bland den stora menigheten. Vid den avslutningsfest, som — på bekostnad av Anders Zorn, vilken jämte Nils Andersson tagit initiativet till stämman — anordnades på Skansens högloft till ära för spelmännen, framförde den gamle spelmannen som den äldste av deltagarna sina kollegers tack på ett så fryntligt och värdigt sätt att han blev medelpunkten i hela sällskapet. "Du är inte bara en god spelman, utan också en god talman", sade Zorn, "och nu ska du spela upp en riktig gammelpolska, så att vi få oss en sväng." Och det blev en polska. Alla lystrade. Ingen kunde motstå den eggande rytmen, och snart drog alla med i dansen. Zorn bjöd upp den ståtliga Ris Kerstin från Rättvik, som på stämman låtit höra sina vackra vallhornslåtar, Nils Andersson dansade med fru Zorn, och spelmännen svängde om med varandra.

Den gamle spelmannen var byggmästaren Johan Andersson från Björkelund i Snavlunda. Han hade genom sitt briljanta och stilrena spel gjort sig bemärkt vid en spelmanstävling i Lindesberg året förut, där Nils Andersson var prisdomare, och av honom utsetts att jämte en annan närkespelman, Carl Viktor Rulin, företräda sin provins vid den stora mönstringen som riksspelmansstämman blev, och dit endast eliten av landets spelmän voro kallade.

Johan Andersson var född 1834 i Nalavi by i Kräklinge socken. Han skrev på äldre dagar en omfattande självbiografi, vari han på ett enkelt sätt redogjorde för de omständigheter, under vilka han kom att ägna sig åt fiolspelet. Biografen ger därjämte en inblick i de svårigheter en fattig yngling på den tiden hade att övervinna, innan han

genom försakelser och tråget arbete lyckades uppnå en självständig och tryggad ställning i livet. "Redan i mitt femte levnadsår uppstod en åtrå efter en fiol, vilken jag fann i granngården hos en äldre pojke, där jag fick sitta i en bodkammare hela dagarna och spela", skriver Johan Andersson och fortsätter: "men Gud ska veta hurdan musiken blev för dem som hörde mig, men själv tyckte jag den var ljuvlig. År 1840 flyttade mina föräldrar till Frösvi i Edsbergs socken, dit jag måste följa med. Det var ett hårt slag att inte få ta fiolen med, men en vacker dag fram på våren rymde jag från hemmet den 1½ mil långa vägen till Nalavi. När jag kom till gården där fiolen fanns, togo de hand om mig och omhuldade mig på bästa sätt. Det blev skallgång efter mig, då jag ej kom hem på kvällen, och andra dagen kom far till Nalavi för att ta reda på mig, då jag var som bäst i farten med mitt älsklingsnöje. Jag fick nog en tillrättavisning för mitt tilltag men fick också en hjälpare i nämndemannen Lars Andersson, som ägde gården. 'Du får nog låta pojken lära sig spela', sade han, vartill min far svarade, att det skulle han väl få, men de blevo inte annat än fyllslarvar, när de gävo sig på sådant. Jag lovade då min far, att om jag fick lära spela fiol, skulle jag aldrig supa brännvin, så länge jag var dräng eller ungkarl, ett löfte som jag också troget höll.

Det gällde nu för mig att samla kapital till en fiol. Efter ett par år hade jag lyckats få ihop aderton skilling, vilket för mig var en hel förmögenhet. En dag på vintern 1843 kom en luffare, som hade med sig en gammal fiol, för vilken han begärde tjugofyra skilling. Efter mycken köpslagan tog han vad jag hade, och äntligen var jag i besittning av en egen fiol. Far gjorde upp med Spel-Petter i Edsberg, att denne skulle lära mig spela, och det blev nu bestämt, att jag skulle komma till honom två dagar i veckan och varje gång ha med tjugofyra skilling och ett halvt stop brännvin. Varje gång jag lärt mig en ny polska gick jag på hemväg från Spel-Petter in till en av våra grannar, en gammal nämndemansgubbe, och spelade upp polskan för honom, och varje gång gav han mig en skilling banco. Jag var inte så litet stolt, när

jag för far och mor kunde visa upp, vad jag förtjänat med min fiol. Redan andra vintern kunde jag börja spela för ungdomen, men Spel-Petter tyckte jag lärde för fort och menade, att jag tog bort förtjänsten för honom. Men jag var glad att kunna förtjäna pengar och därmed betala far för vad han givit ut för min lärdom."

Spel-Petter, Johan Anderssons lärare i fiolspelet, var både fiol- och klarinettspelman och hette egentligen Petter Persson. Han var född i slutet av 1700-talet i Körtingsberg i Viby socken och bosatt på ett ställe som hette Skansen i Edsberg.

Under sin långa spelmanstid hade Johan Andersson varit en mycket anlitad brölloppspelman. Av Spel-Petter hade han lärt sig de flesta låtarna men hade givetvis även kommit tillsammans med spelmän från andra orter och då inte varit sen att utöka sin repertoar. Under sin byggnadsverksamhet kom han vida omkring i Örebro län, och överallt hade han fiolen med sig. Fanns det spelmän dröjde det inte länge, förrän han gjort sig förtrogen såväl med dem som deras låtar. "Det blev till att arbeta om dagarna och spela om nätterna", säger Johan Andersson och tillägger: "Då jag aldrig lärt noterna fick man spela om en melodi, tills den riktigt fastnade i minnet."

Sedan 1861 var han med, när man natten till annandagen och trettondagen "gick Staffan", och om denna julsed har han lämnat en utförlig skildring. Såväl denna som ett femtiotal av Anderssons melodier ha upptecknats av Wilhelm Bergewing i Karl-skoga.

Den gamle hedersmannen var alltid nöjd med sin lott. Att han även var fästad vid sin torva och sin hembygd framgår av följande strof, som han diktat till en gammal vismelodi:

"I Näcket är jag födder, där har min vagga stått.

Där har min glada ungdomstid försvunnit.
Där haver jag förbrukat min bästa manna-
kraft,

och därför är jag glader att jag där min
stuga haft,
bland skog och sjö och berg och djupa dalar."

Einar Olssons artikel fortsätter i nästa STÄMNING

Tidningens adress:

Stämning c/o

Jan-Anders Andersson,

Fabriksvägen 7, 719 94 Vintrosa

ÖLFM har som vanligt årsmöte i början av mars och du är mycket välkommen.

Det blir med största säkerhet en digital variant, en sådan som vi på senare tid haft anledning att träna mycket på. Kallelse kommer per mail och anslås också på hemsidan www.olfm.se i början av februari månad 2021.

folk MUSIKKOLLO ONLINE *seniorer*

**Tillsammans skapar
vi musik, lär oss låtar
och umgås under fyra
dagar -helt online.**

Var: Online

När: 28-31 januari

Kostnad: Gratis

Anmälan: www.olfm.se

0790147645

Du behöver: en dator eller
en surfplatta och internet.

Ledare: Emelie Sjöström
& Erika Lindholm

Läs mer och bli uppdaterad på www.olfm.se